

Täysistunto

Torstai 9.2.2023 klo 16.00—19.07

17. Lakialoite laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 43/2022 vp Heikki Vestman kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan. — Keskustelu, edustaja Vestman.

Keskustelu

18.54 **Heikki Vestman kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa esitetään siis muutettavaksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annettua lakia eli tehoreservilakia siten, ettei tehoreserviä varata täksi kuluvaan talveksi sähkömarkkinoilta pois. Tämän aloitteen, joka on jätetty lähes viisi kuukautta sitten viime syksynä, tarkoituksena oli huolehtia siitä, että kaikki mahdollinen suomalainen sähköntuotanto on markkinoilla, siis tuottamassa suomalaisille sähköä ja pitämässä hintaa kohtuullisena.

Euroopassa ja Suomessa on vallinnut ennennäkemätön sähkökriisi. Tämä kriisi johtuu Putinin Venäjän perusteettomasta hyökkäyssodasta Ukrainaan sekä Euroopan Venäjä-riippuvuutta lisänneestä energiapolitiikasta sekä toimitus- ja huoltovarmuuden puutteista niin Suomessa kuin laajemminkin Euroopassa. Tämän sähkökriisinhän on aiheuttanut siis se, että sähkön tarjonnasta on ollut niukkuutta. Sähkön tuottamisen kustannukset ovat nousseet erityisesti Keski-Euroopassa sen takia, että kaasusähköllä on Keski-Euroopassa niin iso merkitys, ja kaasun markkinahinta nousi sen takia, että venäläistä energiaa poistui Euroopan markkinalta.

Sähkökriisi on nostanut voimakkaasti sähkön hintaa Suomessakin. Vaikka nyt ollaan nähty osin säästä johtuen, osin suomalaisten sähkönsäästötoimenpiteistä johtuen matalamman hinnan aikaa, siis erityisesti pörssisähkön osalta, niin sähkön hinta joka tapauksessa on kyllä voimakkaasti noussut: vuodesta 21 yli 100 prosenttia ja vuodesta 22 yli 400 prosenttia. Vaikka se sähkön pörssihinta onkin nyt leudon sään ja tuulisuuden vuoksi laskenut, suomalaisilla kuitenkin on hyvin kalliita sähkösopimuksia, joita monet perheet, kotitaloudet joutuivat pakon edessä viime syksynä tekemään, siis kiinteähintaisia, määräaika- ja hyvin kalliita sähkösopimuksia. Sähkökriisi ei siis ole ohi. Sähkökriisi ei ole ohi myöskään sen takia, että sitä venäläistä energiaa ei hyvin nopeasti Euroopassa pystytty korvaamaan ja on suuri riski siitä, että ensi talvikin voi olla hyvin vaikea.

No, tämän tehoreservijärjestelmän tarkoituksena on siis sähkön toimitusvarmuuden tason turvaaminen sähkönkulutuksen huippujen ja merkittävien sähköntuonnin ja -tuotan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2022 vp

non häiriöiden aikana. Kysymys on siis reservistä. Tehoreservijärjestelmä on perustettu tällä tehoreservilailla. Tämän tehoreservin määrän määrää Energiavirasto kahden vuoden välein, ja tehoreservin määrä perustuu valtioneuvoston päätökseen sähkön toimitusvarmuuden tavoitetasosta. Energiaviraston määrittämä tehoreservin määrä on nykyisin 600 megawattia, ja Energiavirasto valitsee siis tarjouskilpailun perusteella voimalaitokset ja kulutusjoustot, jotka siihen tehoreserviin otetaan mukaan.

Tässä lakialoitteessa esitettiin siis sitä, että tehoreserviä ei täksi kuluvaksi talveksi lainkaan hankita pois markkinalta, ja tämän lakialoitteen tavoite siis toteutui viime syksynä sitä kautta, että Energiavirasto ei tehoreserviä hankkinut.

Tämä tehoreservi perustuu EU:n sähkömarkkina-asetukseen, ja se vastaa sen mukaista strategista reserviä, ja tätä tehoreserviä silloin, kun se varataan pois sähkömarkkinoilta, siis niitä voimalaitoksia, jotka sinne reserviin otetaan, ei voida käyttää sellaisenaan sähkön kohonneen hinnan alentamiseksi. Fingrid, järjestelmävastaava kantaverkkoyhtiö, voi ottaa tehoreserviasetettuja laitoksia käyttöön lainsäädännön mukaan vasta, kun Fingridin muut tasehallinnan keinot — siis muut keinot turvata sähkön riittävyys ja järjestelmän ylläpito — kuten säätösähkön ostaminen ja Fingridin omat varavoimalaitokset, eivät enää riitä kattamaan tuotannon ja kulutuksen välistä epätasapainoa. Eli käytännössä tilanteessa, jossa tehoreserviä voidaan käyttää, on kyseessä jo hyvin syvä tehopula.

Tällaisessa systeemikriisissä, jossa pysyvästi on liian vähän sähkön tarjontaa — siis tuotantoa ja tuontia — tehoreservi voi toimia tarkoitustaan vastaan. Eli ensinnäkin muutoin markkinalle sähköä tuottavat voimalaitokset ostetaan tässä tehoreservijärjestelmässä markkinalta pois, ja niitä ei voida siis käyttää sähkön hinnan alentamiseen vaan ainoastaan siinä tilanteessa, että teho on oikeasti loppumassa. Toiseksi tehoreservi vaatii, että näitä laitoksia tulee voida käyttää kahdeksan vuorokauden ajan eli niin lyhyen ajan. Ja tämän vaatimuksen vuoksi ne laitokset, jotka sinne tehoreserviin otetaan, varautuvat vain tähän kahdeksan vuorokauden käyttöön, siis ne varaavat polttoainetta ja laitokset myöskin huolletaan täksi ajaksi.

Merkittävin tehoreservin piirissä aiempina vuosina ollut laitos on Fortumin Meri-Porin voimala, yli 500 megawatin hiililauhdelaitos. Käytännössä nyt, kun tehoreserviä ei perustettu täksi talveksi, kuten tässäkin lakialoitteessa syksyllä esitettiin, tämä Fortumin Meri-Porin hiililauhdelaitos on ollut markkinoiden käytössä ja tuottanut itse asiassa viime vuoden lopulla ja syksyllä sähköä huomattavasti enemmän kuin sen kahdeksan vuorokautta. Tämä laitos on osaltaan sitten markkinoilla ollessaan alentanut sähkön hintaa ja turvannut sähkön riittävyyttä paremmalla tavalla kuin jos se olisi varattu syksyllä sinne tehoreserviin.

Vaikka tämän lakialoitteen tavoite onkin ikään kuin saavutettu sillä Energiaviraston syksyisellä päätöksellä, niin tässä lakialoitteessa tuodaan esille myöskin se tarve, että hallituksen tulisi käynnistää ja olisi tullut jo käynnistää valmistelu tehoreservin kehittämiseksi nykyistä paremmin yhteiskunnan sähkömarkkinoiden tarpeita palvelevaksi. Suomen sähköjärjestelmään tarvitaan lisää tehoa ja lisää tehoa näitä kulutushuippuja ajatellen, paukkupakkasia ajatellen, jolloin Suomessa ei tuule, mutta tämä nykyinen tehoreservijärjestelmä ei tätä tavoitetta palvele. Yksi vaihtoehto ratkaista asia on ottaa käyttöön Suomessa kapasiteettimaksu tai kapasiteettimarkkina, jossa siis sähkön tuottajille maksetaan siitä, että ne ylläpitävät tällaista kapasiteettia ikään kuin huonon päivän varalle. Tällainen kapasiteettijärjestely, -markkina mahdollistaa sen, että sitä varalla olevaa kapasiteettia voidaan käyttää myöskin markkinaehtoisesti. Siten se auttaisi alentamaan sähkön hintaa ja turvaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2022 vp

maan riittävyttä muissakin kuin näissä vakavissa häiriötilanteissa tai tilanteissa, joissa ollaan jo käytännössä tehopulassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sjöblom.

19.02 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Tällaisena vaikeana energiakriisin aikana, kun ihmisillä on huoli omasta ja perheensä selviytymisestä, on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että meillä riittää talven kylmimmillekin päville energiaa. Meidän kaikkien on nyt kannettava huolta siitä, että sähkön hintojen raju nousu ja siitä johtuva kotitalouksien hätä selviytymisestä otetaan vakavasti ja sen selviytymisen eteen tehdään töitä, ja tähän hätään tämä edustaja Vestmanin lakialoite vastaa erinomaisesti. Siksi tämä edustaja Vestmanin lakialoite on hyvä ja kannatettava.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vestman.

19.03 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä huomiota niihin syksyisiin tapahtumiin: Nimittäin alun perinhän kantaverkkoyhtiö Fingrid esitti julkisuudessa huolensa siitä, että tällainen voimalaitosten varaaminen sinne tehoreserviin voi kääntyä todella omaa tavoitettaan vastaan tällaisessa systeemitason sähkökriisissä. Fingrid vetosi julkisuudessa siihen, että voimalaitoksia ei varata tehoreserviin vaan ne ovat markkinoiden käytössä tämän talven ajan. Käytännössä siis puhutaan siitä Fortumin hiililauhdelaityksesta, joka vastaa teholtaan Loviisan ydinreaktoreita.

Hallitus ei kuitenkaan kyennyt tekemään syksyllä sellaista päätöstä, jolla tämä tehoreservin varaaminen olisi jätetty tekemättä. Hallitus itse asiassa vetosi budjettiriihen yhteydessä siihen hyvin muodolliseen perusteeseen, että tehoreservin varaamisprosessia ei voida poliittisesti tai hallinnollisella päätöksellä perua, kun se on jo käynnissä, ja tämän lakialoitteen tausta oli siinä, että se osoitti, että tämä voimalaitosten varaaminen hyllylle markkinoilta olisi voitu hyvin yksinkertaisella lakimuutoksella estää.

Mielestäni nämä syksyiset tapahtumat tämän tehoreservin ympärillä olivat yksi osoitus siitä, kuinka passiivinen hallitus on ollut sähkökriisin ratkaisujen etsimisessä. Onneksi sitten viranomainen eli Energiavirasto jätti viranomaisena varaamatta voimalaitoksen tehoreserviin sen takia, että Fortumin tarjous ei niitä ehtoja täyttänyt.

Todella toivon, että hallituksessa on nyt käynnissä valmistelu, jolla huolehditaan siitä, että ensi syksynä ei olla samassa tilanteessa. Meillä on siis voimassa tämä tehoreservilaki, jonka mukaan se tehoreservi tulee hankkia, ja pidänkin oikeasti akuuttina asiana sitä, että tehoreservijärjestelmän kehittämistä selvitetään, ja toivottavasti tuleva hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, jotta Suomeen saadaan tätä nykyistä tilannetta paremmin palveleva reservijärjestelmä, joka on siis markkinoiden käytössä myös sähkön hinnan alentamiseksi ja muissakin kuin äärimmäisissä häiriötilanteissa tai tehopulatilanteissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.